

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний авіаційний університет

ВАРІАТИВНІСТЬ КОНЦЕПТУ НАЦІОНАЛЬНОЇ
ІДЕНТИЧНОСТІ У СУЧАСНОМУ
МУЛЬТИКУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Колективна монографія

За заг. ред. О. Г. Шостак

Київ
Талком
2020

УДК 821.09(100):159.923.2-027.542(082)
В18

Рекомендовано до друку
Вченою радою Національного авіаційного університету
(протокол № 1 від 26 лютого 2020 р.)

Рецензенти:

Шимчишин М.М. – д-р філол. наук, проф., зав. кафедри теорії та історії світової літератури ім. проф. В.І. Фесенко (Київський національний лінгвістичний університет);

Ніконова В.Г. – д-р філол. наук, проф., зав. кафедри англійської і німецької філології та перекладу ім. проф. І.В.Корунця (Київський національний лінгвістичний університет);

Яшенкова О.В. – канд. філол. наук, доцент кафедри англійської філології та міжкультурної комунікації Інституту філології (Київський національний університет імені Тараса Шевченка).

Головний редактор:

О.Г. Шостак, кандидат філологічних наук, доцент
(Національний авіаційний університет, Україна)

Варіативність концепту національної ідентичності у
В18 сучасному мультикультурному середовищі: кол. моногр. / за заг.
ред. О.Г. Шостак. — К.:Талком, 2020. — 247с.

ISBN 978-617-7832-26-2

Варіативність національної ідентичності – одна з найхарактерніших рис сучасного наукового дискурсу. Це поняття постає в центрі дискусійних розмірковувань авторів даної монографії. Плинність постмодерного інформаційного суспільства спонукає дослідників до осмислення національно-екзистенціальних констант сучасного суспільства.

Монографія містить наукові статті авторського колективу кафедри іноземних мов і прикладної лінгвістики факультету лінгвістики та соціальних комунікацій Національного авіаційного університету (м. Київ, Україна), а також вчених із США, Франції та Турецької Республіки.

УДК 821.09(100):159.923.2-027.542(082)

ISBN 978-617-7832-26-2

© Національний авіаційний
університет, 2020

РОЗДІЛ І. НАЦІОНАЛЬНА І

**ДО ПРОБЛЕМИ
КОМУНІКАТИВНИ**

Проблема самоіден-
та активно обговорювал
традицією у суспільно
ідентичності є зверненн
людський засіб спіль
функціонуванням, розвит
Завдання кожної спільнот
передбачає, що кожний
соціально-комунікативну
перетинаючись із функці
коди і субкоди функцінал
систему, здатну обслуго
спільноти і всі сфери
найрізноманітніших галуз

Метою дослідженн
на когерентність і стійк
функціонального вибору м
Основні завдання,
- проаналізувати м
ідентичності;

- дослідити впли
національно-державного
прояв та фактори формува
поліетнічного європейсько

Методологія дослі
У XX столітті знач
мови і культури вне
Н. Хомський, Дж. Лакофф
суспільному рівнях було

47]. Як «друг землі», Редфорд стурбований тим, щоб люди знайшли «священний спосіб дивитися на землю». Для Моммадея «природа повна таємниць», і ми зобов'язані «забезпечити існування наших онуків», щоб вони також могли відчувати благоговіння у здоровому середовищі. Тієї холодної ночі в Санта-Фе, Момадей заявив остаточно: «Є тільки одна історія, але є багато історій в одній історії». Як відомо, Скотт Мамадей пішов на пошуки історії, знаходячи священний сенс навіть у начебто приземлених, звичних речах, вдивляючись у високі червоні піщаники монолітів Долини Монументів, що простягаються аж до «краю часу», споглядаючи «тварин ніби з іншого світу», маніфестуючи своє існування в історії. Але все-таки його громоподібний голос виривається з каньйонів, попереджуючи про загрози глобального забруднення: Н. Скотт Момадей пропонує повернутися міфічних історій походження і спиратися на їх креативну силу, щоб поставити наші дії на службу планеті Земля.

Оксана Шостак

ГЕТЕРОГЛОСІЯ КОЛЕКТИВНОЇ ПАМ'ЯТІ У РОМАНІ ДЖ.БОЙДЕНА «ОРЕНДА»

Інтерпретація історичних подій, що мають безпосереднє відношення до сучасності, у художній тканині роману є надзвичайно непростим завданням через те, що «нарративність виявившись слабким місцем історії, стає потужним засобом історіографічного роману» [1, с.67]. Загальновідомо, що історичний роман є найбільш залежним від офіційної й літературної ідеології нації. Як піднесено проголошує Ренан, «нація – це душа, духовний принцип. І лише два джерела формують цю душу і духовний принцип. Одне – в минулому, друге – в майбутньому. Одне – це спільне володіння багатим спадком споминів, друге – це спільна згода, бажання жити разом, користатися спільним і надалі неподільним спадком... Нація – це велика солідарність, утворювана почуттям жертв, які вже принесено й які є намір принести в майбутньому. Нація вимагає минулого, але в сучасності вона резюмується цілком конкретним фактором: це ясно висловлене бажання продовжувати спільне існування» [10, с.17]. Завданням

історіософії у цьому контексті стає осмислення емпіричного знання, отриманого від історіографії. «Історіографічний роман звільняється від історії домінуючої раси, класу чи культури та звертає увагу на ненаписані історії меншин», у такий спосіб письменник прагне відірвати «обмежене розуміння історії» [Бойніцька, с.67]. Саме такі завдання поставлені у романі відомого канадського письменника корінного походження Джозефа Бойдена «Оренда» (2013), один із найбільш читаних романів Канади 2014 р. У тексті цього твору письменник прагне створити історіософію сучасної йому Канади у образах художньої літератури. Відбувається це за допомогою протипоставлення і взаємовідображення двох різних світів – корінного і європейського у історичній ретроспективі XVII ст. Бойден визнає, що «будь-який хороший історичний роман має прив'язку до сьогодення . Погляньте на цей роман – і у вас виникнуть питання щодо імміграції. Кого можна пускати. А кого не можна? Гурони впустили тих, хто в кінці кінців зруйнував їх. Оскільки гурони самі були не ідеальними – вони прагнули вести торгівлю. А скільки жадібності включено у це? Якщо дивитися з точки зору охорони навколишнього середовища – ви виснажуєте свої пушні запаси й ваша економіка знищується» [Foran].

Завданням статті є проаналізувати особливості бойденівської історіософії у її прагненні виявити цивілізаційне місце, а з ним і історичний простор корінних народів (у конкретному випадку гуронів та ірокезів) в історії становлення Канади. Мета «Оренди» полягає зовсім не в тому аби створити оромантизоване індіанське минуле, такий собі дім «благородного дикуна». Навпаки, цей твір є радше дослідницьким, застосовуючи літературні прийоми, письменник прагне відтворити складні моменти індіанської історії, пов'язані із територією, що знаходиться на північ від сучасного Торонто. «Оренда» Бойдена як історіографічний роман перевизначає історію XVII ст. як своєрідний незакритий до теперішнього часу проект, який протистоїть установленим інтерпретаціям, що в імпліцитний спосіб контролюють історичні концепти і у такий спосіб прагнуть замаскувати історичні корені і лакуни сучасності, на зразок важливості впливу корінних етнічних груп у становленні сучасної Канади.

«Оренда» є нещодавньою публікацією Дж.Бойдена і тому лише фрагментарно висвітлена у роботах таких літературознавців як

Річард Вейхінг і Андреа Гордон, що охарактеризували роман як історіографічну спробу прочитання минулого Канади [8,12], Гайдн Кінг критикує Бойдена за надзвичайне захоплення «древніми тропами» такими як ритуальні тортури, які на думку дослідника, служили «моральним алібі» для колонізації континенту [King]. У вітчизняній індіаністиці творчість Дж.Бойдена досліджувалася тільки автором статті [Шостак 2015], а роман «Оренда» взагалі не був предметом наукового осмислення.

Дія роману відбувається розгортається у 1640-1650 рр., останні роки існування Конфедерації гурунів, час коли війни між корінними жителями цих територій – гурунами (вендатами), союзниками французів, й ірокезами (ходенносауні), що були на боці англійців, досягли свого піку. Ослаблені хворобами, принесеними у їхні поселення французькими місіонерами-єзуїтами, гуруни поступилися територією ірокезам, чим значно послабили французькі позиції. Значна частина виживших у цій війні гурунів переселилася до провінції Квебек, нащадки цих людей і досі проживають на цій території, їхні сучасні прагнення до визнання їхньої незалежності і суверенності як нації є частиною такого політичного явища як «квебекська проблема». Лінії перетину минулого і теперішнього легко прочитуються на сторінках роману.

Окрім минулого і його валентної здатності впливати на сьогодення письменника цікавить природа пізнання цього минулого і формуюча сила такого пізнання. Звернення до історичних питань, котрі допомагають прояснити особливості національної ідентичності народу є прагненням «подолання смерті й забезпечення певного особистого безсмертя. <...> Це означає отримати особисте оновлення та гідність у національному відродженні і через нього стати частиною політичної «надродини», що відновить і кожному з родин, які становлять її, їхнє право первородства і колишній шляхетний статус там, де нині кожному з них зневажають і позбавляють влади. Подолання забуття через нащадків, відновлення колективної гідності спогадами про «золоту добу», ідеалізація братерства завдяки символам, ритуалам і церемоніям, які прив'язують живих до мертвих і полеглих спільноти, - головні функції національної ідентичності в сучасному світі» [Черкес ,с.17-18]. Національна суть як ідеально-духовна домінанта життя окремої

людини й світоглядна основа національної ідентичності цілої нації закорінена в екзистенції кожної людини цієї нації.

Місце дії роману «Оренда» відбувається на території, що її заселяли гурони-вендати у XVII ст., вздовж берегів озера Гурон, одного із Великих озер Північної Америки, іменованого місцевими жителями як море Солодкої води. Гурони іменували цю територію Вендак, сучасний центр Онтаріо. На той момент вендати були осілим суспільством, мали свої поселення, що налічували понад три тисячі осіб кожне. Єзуїти, що прибули на цю територію на початку XVII ст., оцінювали приблизну чисельність гуронів понад 30 000 осіб. Люди займалися сільським господарством, мисливством і вели активну торгівлю із своїми північними сусідами анішінабе і з французами, що почали активно освоювати ці території у той час. За можливість отримати корисні у побуті і війні виготовлені із заліза речі європейців (в основному це були французи і голландці) називали «залізними людьми». Попри те, що гурони були близькоспорідненим із ірокезами народом, вони ворогували. Споконвічна ворожнеча не особливо загрожувала життю поселень, оскільки військові конфлікти відбувалися спорадично допоки на континенті не з'явилися європейці, котрі почали використовувати корінне населення для задоволення власних політичних амбіцій. Через залежність від європейських товарів гурони змушені були змиритися із появою у поселеннях християнських місіонерів або «ворон», як їх іменували за колір одягу. Єзуїти були передовим форпостом європейської цивілізації, що насувалася на цю територію, їхнім завданням було забезпечити мирне злиття «дикунів» із своїми «цивілізованими» братами. Їх називали авангардом французьких військ на щойно відкритих землях.

У романі «Оренда» три протагоністи – військовий вождь гуронів Птах (Bird), єзуїт-місіонер Крістоф і дівчинка-ірокезка Падає Сніг (Falls Snow), яку усиновив Птах після того як його воїни знищили її сім'ю. Послідовність подій передається очима цих трьох персонажів, бачення подій представлено під трьома протилежними кутами зору. Ці голоси стають «життєвою силою» роману, на мові вендета це іменується «оренда» (orenda) і саме це слово дає назву роману, підкреслюючи спадкоємність древніх і сучасних історичних подій. Історія у романі «Оренда» зафіксована як меональний опис,

коли ціле вибудовується не як зафіксована послідовність найбільш важливих елементів сюжету, а як послідовність стиків цих сюжетів.

Зачин роману репрезентує колективний голос автохтонних народів Північної Америки: «Ми володіли чарівною силою до того як прийшли ворони. До того як вони швидко звели величезні поселення на берегах нашого внутрішнього моря, назвавши їх словами, висмикнутими із наших мов – Чікаго, Торонто, Мілуокі, Оттава. Ми мали власні поселення на тих самих берегах. І ми добре розумілися на чарак. Ми розуміли, що таке оренда. Та кого мусимо звинувачувати у тому, що усе це віддаляється? Легко знайти винних, але втрату не можна виміряти у такий спосіб. Кого звинуватити, що ми стали свідками того, як наші діти шматують своє тіло, задихаючись у тісних проваллях будинків, або ковтають вашу ядучу воду допоки їхні тіла перестають слухатись? Та ми заскочили вперед, це лежить на поверхні, а все ховається в нашому минулому» [Boyden, с.3]. (Тут і далі переклад О.Ш.)

«Оренда», як і будь-який історіософічний текст за своїм визначенням є «незавершеним», твір апелює не до завершених догм і смислів, натомість текст роману знаходиться у стані «діалогу» з усталеною традицією й історичною науковою думкою Канади, й навіть із самою історією і літературною традицією Північної Америки, з ідеологією, що стоїть за усім цим. Історичний процес уявляється як своєрідна комунікація між соціумом і індивідом, соціумом і вищими силами всесвіту, державою і історичною долею гуронів і французів у сучасній Канаді, політична ситуація у країні, на переконання Бойдена, є результатом подій XVII ст.

Птах – не лише вмілий воїн, мисливець і торговець із французами, він ще і філософ, котрий спроможний піднятися над повсякденною ситуацією і проаналізувати її. Безперечно, він змушений рахуватися із традиціями і устоями свого племені. Розповідаючи про вбивство сім'ї ходенносауні на початку роману, він аналізує ситуацію із точки зору власного обов'язку перед тисячами загіблених гуронів і власною загиблою родиною: «Я не отримав жодного задоволення, коли вчора мав вбити двох останніх жінок. Вони були настільки зранені, щоб не могли б перенести шлях додому. І хоч я попросив Лисицю зробити це, моє прохання важило так само якби я зробив це власноруч. Лисиця перерізав їхні горлянки так, що вони померли миттєво, проігнорувавши докори Осетра,

Шуліки і Оленя про те, що потрібно аби смерть для них була повільною. Коли ці троє обізвали Лисицю жінкою за те, що він дозволив першій померти швидко. Той нахилив другу, а вона була досить гарною, так, що кров з її горлянки забризкала їхні обличчя. Попри сумне відчуття через ці смерті я засміявся. Я знав, що саме ця група заподіяла повільну і жахливу смерть тобі, моя кохана дружино, і вам, мої донечки. Не було миру, бо я більше не турбувався про мир» [Bouden, с.10]. Здатність диференціювати такі змістовні нюанси екзистенції як обов'язок і милосердя підносять Птаха над співвітчизниками. Розповідь про найжахливіші моменти буття древнього суспільства постають у його вустах евристичним фактором, який поглиблює і об'єктивізує життя гуронів та ірокезів, не перетворюючи минуле цих народів на застиглий і нежиттєво-ідеалізований конструкт.

Захищаючи свою позицію щодо зображення тортур на сторінках роману Бойден говорить про те, що обурені читачі забувають, що у XVII ст. відбувалося у Європі по волі тих самих братів-єзуїтів, що так полум'яно проповідували Христа серед дикунів Нового світу. «У відрізок часу, про який я писав, інквізиція була на самому піку у тій же Іспанії, отже це не було просто «індіанське дикунство». Проте ставлення до тортур у двох суспільствах було абсолютно відмінним. Християни Європи катували, щоб принизити і знищити, розчавити і покарати. Ірокези і гурони пмучили одне одного аби віддати честь воїнській звязі, прагнучи отримати силу супротивника. Два абсолютно різні світогляди» [Fogan].

Сумуючи за втраченою родиною, Птах вирішує в дочерити найменшу дитину вбитої родини, що було розповсюдженою практикою того часу, полонених приймали у родини, щоб замінити втрачених близьких. Доля Падає Сніг вражає: цей образ зовсім не вписується у сталі кліше жіночих індіанських стереотипів. По-перше, вона зовсім не вдячна за дароване життя і прагне смерті аби з'єднатися із дорогими серцю людьми, вирішує роздягнутися аби замерзнути, що вихований у європейській традиції єзуїт трактує як сексуальну пропозицію. Спроба самогубства не вдається і вона планує помсту. Як справжній воїн-скаут дівчинка ретельно обстежує поселення ворога аби знайти слабкі місця в оборонному укріпленні і повідомити про це рідним. Іноді її помста набуває комічного

характеру – вона мочиться у постіль свого названого батька. Проте по дорозі у країну ірокезів, де її мають повернути рідним за вимогою старійшин гуронів, котрі вирішили у такий спосіб покласти край ворожнечі, відбуваються дві події, що міняють хід життя персонажів, а з ним й історію націй. Єзуїт Крістоф через свою нездарність втрачає вам пум-символі мирних намірів посольства Птаха. Падає Сніг, прагнучи помститися за кров своїх рідних, відтинає уночі мізинець Птаха, але одночасно відрізає і свій палець, що символізує кровних зв'язок між цими двома людьми. Поєднання сакрального та приземленого, високого та низького скеровує долю історії. Подібна двоїстість є взагалі характерною для історіософських роздумів Бойдена.

Птах розуміє, що хоча як ходенносауні і є заклиганими ворогами його народу і цей герць триває століття, «ворони», попри усю їхню нездатність пристосовуватися до життя в лісах, значно небезпечніші, бо вони є уособленням тих змін, котрі зруйнують звичний уклад життя і змінять його назавжди. Він навіть робить спробу домовитися із полоненими ірокезами аби об'єднатися проти спільного ворога, але ті, щоб довести власну воїнську доблесть і додати славу власному народу, йдуть на смертні тортури аби лише присоромити своїх двоюрідних братів-гуронів. У такий спосіб Бойден робить спробу покласти відповідальність за наслідки білої експансії не лише на колонізаторів, але й на корінні народи континенту, які не схотіли або не зуміли об'єднатися, засліплені власною гординею чи пошуком зиску.

Образ мученика-єзуїта, що несе світло християнської віри дикунам і готовий прийняти жакливу смерть від їхніх рук за це, – добре розтиражований. Бойден прагне зламати цей стереотип, створивши власні образи братів місіонерів. Їх у романі троє. Крім протагоніста Крістофа, це брати Габріель й Ісаак. Вперше читач бачить Крістофа очима Птаха, що оцінює його позитивні і негативні сторони після того як його визволили від ірокезів, що хотіли піддати його тортурам: «Єдиний з усіх, хто такий же високий як я сам – це Ворона, який плететься по снігу, спотикаючись і ниючи, намагаючись не відстати. Він великий, широкий у грудях і, очевидно, сильний, проте хіба він не найбільший незграба з усіх, кого я зустрічав у своєму житті? З іншого боку, він, може, – святий. Я спостерігав як він подовгу молиться своїм небесним людям,

перебираючи дерев'яні і металеві буси, які я б хотів мати як тільки я зрозумію у чому їхня сила» [Boyden, с.10]. Крістоф настільки боїться ірокезів, що готовий покінчити життя самогубством аби лише не потрапити до їхніх рук. Таким же боягузливим було і його уявлення про оточуючий світ і людей. «Попри вчення нашого дорогого Папи, що наявність душі підносить нас усіх до рівня людини, проте я власними очима бачив, що вони роблять із ворогами. Пробач мені, Господи, та мені здається, що вони звірі в людській подобі» » [Boyden, с.17]. При цьому святого отця не вельми турбує, що його брати єзуїти виробляють із власними «ворогами віри» мало чим відрізняється від дій дикунів.

Та по мірі того як Крістоф опановує мову, а з нею і світогляд гуронів, він починає усвідомлювати логіку їхньої поведінки. Коли він пропонує відпустити полонених, Птах питає: «Саме так твої люди поступають із вашими полоненими? Ти часто проповідував про їдіння тіла вашого спасителя, проте, я помітив, що ти більше цього не робиш. Мені здається, не тобі вчити нас тому, що нам робити. У нас з'явилась можливість витерти наші сльози після усіх втрат, що ми зазнали, і ти хочеш забрати це у нас?» - «Те, що ви плануєте – просто брутално», - сказав я – «Я визнаю, що мій народ також практикує таке, проте це не робить подібні дії правильними» [Boyden, с.267]. Духовні знання народу пов'язані з мовою. Традиційний життєвий уклад йде поряд із вивченням мови. «Концепції зацікавленості й ідентичності взаємопов'язані й переплетені із мовою, яка виділяє людей у окрему групу; груповий інтерес та ідентичність зароджуються за допомогою мови, яка є символом цієї групи» [Bruyneel, с.ххi]. Елементи самообразу особи залежать від культурного середовища і, навпаки, впливають на формування останнього. Таким чином, смертну звитягу отця Крістофа гурони розглядають не як вияв християнського ісіхазму, а як воїнську звитягу, що її він навчися перебуваючи серед них, а не через християнське віровчення, яке він активно насаджував. Крістоф Ворона – є літературною персоніфікацією католицького святого Жана де Бребо, канонізованого у середині ХХ ст.

Дві інші «ворони», попри своє християнство, ніяк не були здатні викликати повагу серед гуронів. Оскільки втративши свого більш досвідченого поводиря, вони повелися як справжні боягузи, викликавши зневагу серед індіанців. «Габріель Ворона виглядав

зовсім зніченим без свого Отця Крістофа, так само як я без своєї донечки і Лисиці й без усіх інших дорогих мені людей. Ходили чутки, що Ворону мучили три дні й він не вимовив ні слова, а тільки співав свої дивні пісні. Мені важко у це повірити, але цей чоловік здивував мене неймовірно. Ніколи не думав, що скажу це, проте, я сумую за Крістофом Вороною» [Boyden, с.480]. Брат Ісаак аби не потрапити до рук ірокезів, вирішує прийняти отруту під виглядом причастя. Через отруєне причастя померло іще декілька жінок-гуронів, серед них і Падає Сніг, яка за кілька годин перед тим вирішила прийняти християнство з надією, що Великий дух Залізних людей врятує життя її коханого чоловіка, батька новонародженої донечки, у його смертній битві на мурах цитаделі. А після того їхня сім'я буде жити щасливо довгі роки. Подружжя гине практично одночасно, не відаючи про смерть одне одного. У такий спосіб письменник постулює оманливість місіонерських обіцянок. У романі жоден із навернених у християнство індіанців не отримав того, про що так ревно молив.

Образ Падає Сніг – найбільш загадковий і містичний. Від самого початку Птах відчуває у ній силу. Її рідне плем'я називало її «західними воротами ірокезів», і насправді вона ними стає. У момент її смерті Птах вигукує: «Донечко, невже це я заподіяв усе це? Невже це я – причина жахливого болю для всіх нас? Що було б, якби ми ніколи не зустрічалися із твоєю сім'єю того зимового дня? Що було б, якби я не вбив твоїх батьків і не забрав тебе до себе? Можливо тоді б уся та погана кров не перетворилася на отруту між нашими народами?» [Boyden, с.464].

Падає Сніг, так само як і Крістоф Ворона, має прототипів у реальному житті – це Катері Такаквіта, перша індіанка, що була спочатку беатифікована Папою Іваном-Павлом II у 1980р., а у 2012р. канонізована як свята католицької церкви. Ці події «напророковані» Гостлін, коханою жінкою Птаха у романі: «Я побачила молоду жінку твого віку, її лице теж мало шрами від хвороби, такі ж як у тебе. Але вона жила у поселенні ворон. У великому поселенні. Вона носила чорний одяг ворон, блискуче намисто на шії і чорна тканина вкривала її волосся», - Гостлін зупинилася, - «Скажи мені більше. Чи була вона щасливою?» - «Не знаю. Не виглядало на те. Вона опускалася на коліна, подібно усім воронам, і шепотіла їхні слова. Вона стояла на колінах біля великого

різьблення, ну того, що вони так люблять, із тим хто був замучений і прикріпленим до дерева <...> Одне може сказати, що ворони її дуже поважають. І кажуть іншим молитися до неї, якщо хтось зазнає болю, тоді вони одужають. Мені це не зрозуміло» [Boyden, с.464]. Канонізація Катері Такаквіта викликала хвилю негативної реакції із боку корінної общини Канади і США, оскільки менш ніж 25% корінного населення цих країн є католиками. Так Каннет Діар, представник Асоціації корінних народів світу, говорить про те, що «вона є уособленням болю, заподіяного колонізацією і місіонерською діяльністю, що призвели до руйнуції індіанської культури і релігії. Ми віримо, що Творець дав усім свою духовність. Отже, якщо він щось дав європейцям або народам Середнього Сходу, то це - для них, а не для нас» [Saint Katheri and Native American Catholics]. Через історіографічне спрямування тексту Бойден постулює закони історії, тому цей текст можна вважати індіанський відгуком на найновіші церковні події.

На сторінках піднімаються важливі питання індіанського світогляду, які вступають у кардинальне протиріччя із християнською ідеологією і водночас є основою світосприйняття індіанців. Їх також виголошує Гостлін, котра часто виконує функцію глашатая історіософських концепцій письменника: «Ніщо у цілому світі не потребує нас для того, щоб вижити, тому ми не хазяї землі, а радше її слуги» [Boyden, с.234]. У пророцтвах Гостлін щодо майбутнього сім'ї Птаха, котрому вона народила дітей-близнят, є ще однією спробою історіософського переосмислення нав'язаної корінним народам бачення історії. Слід сказати, що читач, знайомий із творчістю Бойдена, вже знає, що ці пророцтва здійснилися, оскільки герої його двох попередніх романів «Трьохденний шлях» і «Через ялівник» носять прізвище Птах. Через взаємозв'язок із художнім наповненням власних творів письменник реалізує свою історіософську концепцію, яку він постулює останнім рядком роману: «Оренду не можна втратити. Вона просто змінює місце свого перебування. Минуле і майбутнє – у теперішньому» [Boyden, с.487].

Слід визнати, що читачам усього світу добре відомі назви двох ворогуючих племен – гурони й ірокези, так само як історія поразки французів у герці за нові землі завдяки подіям, описаним в романі «Останній із могікан». Ф.Купер зобразив могікан (один із

народів, що входив до Ліги ірокезів) благородними, у той час як гурони на сторінках роману повсякчасно йменуються підступними. Перегук можна вбачити і у іменах головних персонажів – підступний і кровожерливий Магуа, що перекладається як Хитра Лисиця, у Купера й вірний сподвижник Птаха, символ нескореності гуронів - Лисиця в «Оренді». Показово, що в «Останньому з могікан» Магуа гине разом із благородним Ункасом на останніх сторінках роману, сигналізуючи кінець індіанського світу в однаковій мірі як для благородних.. так і для підступних дикунів. На сторінках «Оренди» Лисиця виходить живим із смертельної сечі, більше того – він залишається у захопленому ірокезами форті, але зовсім не для того, щоб прийняти ритуальне катування і довести свою гідність воїна, його інтенції зовсім протилежні – він розгортає партизанську війну проти ірокезів. Його поведінку можна атестувати як підступну, бо він не вступає у відкритий бій, а натомість перерізає горлянки своїм ворогам, але з точки зору його співвітчизників він - справжній герой, бо зміг повернути назад цілу армію, ірокези відступили у переконанні, що на цій землі орудують розгнівані духи. У такий спосіб були врятовані рештки гуронів, котрі нині складають велику частину населення Квебеку.

Роман Дж.Бойдена часто порівнюють із романом Брайана Мура (Brian Moor) «Чорна сутана» (Black Robe), де світ корінних народів Канади представлений очима священика-єзуїта. Сам письменник наголошує у своїх інтерв'ю, що він не згоден із позицією Мура, бо той створив невірне уявлення про корінних жителів континенту. «Я мав величезне бажання виправити це, продемонструвавши, що їхня культура була настільки ж складною і глибокою як і будь-яка світова культура того часу» [Foran].

Події 1635-1650рр. й особливо розгром гуронів ірокезами є семіотично виділеною подією, котра допомагає вибудувати особливий історичний ряд і поглянути на історію Канади під дещо іншим кутом зору. «Квебекське питання» є по цей день не вирішеною проблемою, тому перегляд історичного досвіду Бойденом спонукає до нового прочитання історії країни і її переосмислення. Тема війни гуронів з ірокезами у романі Бойдена розкриває процес альтернативної ідентифікації канадської історії у декількох її аспектах. По-перше, спростовується виключно європейська система конструювання канадської ідентичності. По-

друге, визначається її індіанський конструкт як прагнення рівноваги двох ідентичностей, акцентується важливість поєднання духовного і тілесного начал у корінному світогляді. Тілесно-корпореальні практики гуронів і ірокезів корелюються не тільки із хаосом та «руйнуванням меж» як природним простором буття, але й містять потенціал до позитивного самовизначення їхніх нащадків. В художньо-філософській концепції «Оренди» вибудовується уявлення про історичну реальність Канади як про багаторівневу систему, де корінні народи стають об'єктивізованою величиною національної історії й ідентичності.

Віра Базова

КОРПОРЕАЛЬНІСТЬ У ТВОРЧОСТІ ПИСЬМЕННИКІВ ІНДІАНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ

На даний момент не існує жодного сумніву, що у формуванні літературної традиції індіанських народів не останню роль відіграють процеси деколонізації. Індіанські автори на зразок Н.Скотта Момадея, Ігнатії Брокер, Леслі Мармон Сілко, Джордан Вілер, Шерман Алексіє декларують свою творчість як ідеологічно заангажовану і стверджують у ній національну ідентичність поневолених народів Північної Америки, звертаючись до національного тубільного спадку, що довгий час вважався неважливою відмираючою культурною складовою американських індіанців. Важливу роль у цьому спадку відіграє концепт тілесності і сексуальності. Літературно-тілесний дискурс як ціннісно-світоглядний сегмент картини світу цих авторів є особливим способом оприявлення авторської свідомості в художньому тексті. Так О.Шостак зауважує, що «уявлення про стать і сексуальність у корінних общинах Північної Америки значно відрізнялося від тих, що мали їхні іспанські, французькі й англійські завойовники. У багатьох корінних суспільствах розрізняли третю і четверту стать, які визначали ролі тих членів громади, чия гендерна ідентичність не збігалася із природною статтю. Так, наприклад, у народу зуні гендерну орієнтацію вважали радше «набутою, а не вродженою рисою. Біологічна стать не диктувала ті ролі, які обирала собі людина» [Шостак 2018, с.35].

ЛІТЕРАТУРА

1. Ажнюк Б. Національна ідентичність і мова в українській діаспорі // Сучасність. – 1999. – № 3. – С. 128-140 .
2. Азарова Л. Є. (2018). Мова як визначальний чинник ідентичності української нації. Науковий вісник Національного університету біоресурсів і природокористування України. Вип. 292: 24-32.
3. Андерсон Б. Уявлені спільноти. Міркування щодо походження й поширення націоналізму / Б. Андерсон. – К. «Критика», 2001. – 271 с.
4. Андрійчук О. Україна – Європа: тести на сумісність. – К.: Смолоскип, 2007.
5. Апенко Е.М. Литературная критика /Е.М.Апенко // История литературы США. Т.III. Литература середины XIX в. (поздний романтизм). – М.: Наследие, 2000. – С. 557-577.
6. Апресян Ю. Д. Английские синонимы и синонимический словарь / Ю. Д. Апресян // Англо-русский синонимический словарь. – М. : Наука, 1979. – С. 500–543.
7. Апресян Ю. Д. Интегральное описание языка и системная лексикография / Юрий Дереникович Апресян // Избранные труды. – М. : 1995. – Т. 2. – С. 47–52.
8. Апресян Ю. Д. Лексикографическая концепция НБАРСа / Ю. Д. Апресян // Новый большой англо-русский словарь. – М. : Русский язык. – 1993. – Т. 1. – С. 6–17.
9. Апресян Ю. Д. Толковый словарь нового типа как основа серии словарей / Ю. Д. Апресян // Современное состояние и тенденции развития отечественной лексикографии. – М. : Русский язык, 1988. – С. 14–16.
10. Архипенко Л. М. Національна ідентичність як чинник духовного захисту особистості / Л. М. Архипенко // Психологічна безпека та адаптація особистості : матеріали міжнародної науково-практичної конференції 7–8.11.2007 р. м.Дніпропетровськ. – Дніпропетровськ, 2007. – С. 133–144.
11. Базова В. «Міфема лосося як носій індіанської сингулярності в контексті оповідання Шермана Алексіє «Найкрутіший індіанець у світі» / В.Базова // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. – Вип.35. – К.: 2017. – С.49-54.

12. Бакіров В. С. Вища школа України : на шляху до європейських стандартів / В. С. Бакіров // Академическая мобильность – важный фактор образовательной евроинтеграции Украины : материалы Междунар. науч.-практ. конф. – Х. : НУА, 2010. – С. 37-47.
13. Барт Р. Система моды. Статьи по семиотике культуры / Р. Барт. – М., 2003. – С. 270.
14. Березнікова Н.І. Відображення національної ідентичності американських індіанців в сучасних резерваціях індіанським письменником Шерманом Алексієм / Н.І.Березнікова // Національна ідентичність в мові та культурі: зб. наук. праць / ред. А.Г.Гудманян, О.Г.Шостак. – К.: Талком, 2017. – С.117-120.
15. Берков В. П. Вопросы двуязычной лексикографии : автореф. дисс. ... доктора филол. наук : 10.02.19 / В. П. Берков. – Л., 1971. – 30 с.
16. Берков В. П. Двуязычная лексикография / Валерий Павлович Берков. – СПб. : Изд-во СПб. ун-та, 1996. – 248 с.
17. Берков В. П. Слово в двуязычном словаре / Валерий Павлович Берков. – Таллинн : Валгус, 1977. – 276 с.
18. Бех, І. Д., Журба, К. О. (2017). Концепція формування у підлітків національно-культурної ідентичності у загальноосвітніх навчальних закладах. Гірська школа українських Карпат, 16, 24-33.
19. Бобилевич Гражина. Китч как конфликт ценностей (на примере портретов дочери кисти Александра Максовича Шилова) / Гражина Бобилевич // Revitalizace Hodnot: Umeni a LiteraturaII. Ed. J.Dohnal. – Brno, 2015 – С.115-120.
20. Бойніцька О.С. Англійський історіографічний роман кінця ХХ – початку ХХІ ст.: філософія жанру. Монографія / О.С.Бойніцька. – К.: Видавець Карпенко В. М., 2016. – 324 с.
21. Бронуэн М., Рингхэм Ф. Словарь семиотики / М. Бронуэн, Ф. Рингхэм. – М.: Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2010. – 256 с.
22. Брэнд М. Наемник /Макс Брэнд [електронний ресурс]. – М.:Центрополиграф, 1998. - Режим доступу <https://www.e-reading.club/book.php.book=8742>
23. Бурстин Д. Американцы: Национальный опыт: Пер. с англ. Авт. послеслов. Шестаков В.П.; Коммент. Балдицина П.В. – М.: Изд. группа «Прогресс» - «Литера», 1993. – 624с.

24. Ващенко А.В. Фронтір / А.В. Ващенко // История литературы США / [Ред. кол. Я.Н. Засурский, М.М. Коренева, Е.А. Стеценко]. – М. : «Наследие», 1999. – Том II : Литература эпохи романтизма / [Ред. кол. 2-го тома :А.М. Зверев, М.В. Тлостанова]. – С. 349–375.
25. Виноградов В. В. Избранные труды. Лексикология и лексикография / Виктор Владимирович Виноградов. – М. : Наука, 1977 – С. 118–161.
26. Висоцька Н.О. Єдність множинного. Американська література кінця ХХ – початку ХХІ століть у контексті культурного плюралізму / Н.О.Висоцька. – К.: КНЛУ, 2010. – 456 с.
27. Висоцька Н.О. Конституювання ідентичності в полікультурному просторі як об'єкт теоретичної рефлексії / Н.О.Висоцька // Україна – проблема ідентичності: людина, економіка, суспільство. – К.: Стилос, 2003. – С.21-31.
28. Гак В. Г. Проблема создания универсального словаря / В. Г. Гак // Национальная специфика языка и её отражение в нормативном словаре. – М. : Русский язык, 1986. – С. 119–125.
29. Гальчинський А. Глобальні трансформації: концептуальні альтернативи : Методологічні аспекти / А. Гальчинський. – К. : Либідь, 2006. – С. 240–267.
30. Герд А. С. Основы научно-технической лексикографии / Александр Сергеевич Герд. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1986. – 69 с.
31. Головащук С. І. Перекладні словники і принципи їх укладання : на лексичному матеріалі російської та української мов / Сергій Іванович Головащук. – К. : Наукова думка, 1976. – 247 с.
32. Гомілко О. Феномен тілесності: дис. ... докт. філософ. наук: спец. 09.00.04 «Філософська антропологія, філософія культури»/ О.Гомілко. – К., 2007. – 438с.
33. Гора О. Освітнє середовище як фактор формування національної ідентичності студентів вищих навчальних закладів / О.Гора // Витоки педагогічної майстерності. Серія: Педагогічні науки. – 2011. – Вип. 8(1). – С. 97–101. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2011_8%281%29_21.
34. Городный Л. И. Становление английской синонимической лексикографии (словари синонимов в XVIII–XIX вв.) : автореф. дисс. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Л. И. Городный. – Л., 1981. – С. 17–20.

35. Греймас А., Фонтаний Ж. Семиотика страстей: От состояния вещей к состоянию души / А.Греймас, Ж.Фонтаний. – М.: Издательство ЛКИ, 2010. – 336 с.
36. Грох М. Консенсусное объяснение формирования наций // Вопросы философии, Москва, 2011, № 01, стр. 27-36.
37. Гудзенко О.З. Міжпоколінські відмінності уявлень про фактори досягнення життєвого успіху / О.З. Гудзенко // Соціологія майбутнього: науковий журнал з проблем соціології молоді та студентства. – 2010. – № 1. – С. 106–113.
38. Гудков Л. Абортивная модернизация / Л. Гудков. – М. : Рос. полит. энциклопедия, 2011. – С. 13–14. 5 Гіденс Е. Нестримний світ: як глобалізація перетворює наше життя Е. Гіденс. – К. : АЛЬТЕРПРЕС, 2004. – С. 15–16.
39. Гундорова Т. Кітч і Література. Травестії. /Т.Гундорова.– Факт, 2008. –284 с.
40. Денисов П. Н. Лексика русского языка и принципы ее описания / Петр Никитич Денисов. – М.: Русский язык, 1993. – 245 с.
41. Денисов П. Н. Основные проблемы теории лексикографии / Петр Никитич Денисов. – М. : Русский язык, 1976. – 207 с.
42. Денисов П. Н. Практика, история и теория лексикографии в их единстве и взаимообусловленности / П. Н. Денисов // Проблемы учебной лексикографии и обучение лексике. – М. : Русский язык, 1978. – С. 25–33.
43. Донскіс Л. Збентежена ідентичність і сучасний світ / Леонідас Донскіс: (пер. З англ. О.Буценко). – К.:Факт, 2010. – 311 с.
44. Дубичинский В.В. Искусство создания словарей. Конспекты по лексикографии / Владимир Владимирович Дубичинский. – Харьков : ХГПУ, 1994. – С. 18–23.
45. Жлуктенко Ю. Українська мова на лінгвістичній карті Канади // Київ : Наук. думка, 1990. – 176 с.
46. Заблоцький В.В. Мовна політика в Україні: стан та напрями оптимізації : автореф. дис. канд. політ. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси (політичні науки)» / В.В. Заблоцький. – Х., 2007. – 16 с.
47. Казакевич, О. (2017). Роль мови у формуванні національної ідентичності (Role of language in the national identity format). Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Культурологія», (Вип. 18), - с. 77-79.

48. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс / В.И. Карасик. – М., 2004. – 477 с.
49. Кларк, Уолтер Ван Тилберт. Случай у брода / Уолтер Ван Тилберт Кларк. [електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.e-reading.club/chapter.php/133275/36/Prizraki_bizonov._Amerikanske_pis_ateli_o_Dal'nem_Zapade.html
50. Колісниченко А. В. Міфопоетика творчості Гарта Крейна: дис. канд. філол. наук: 10. 01. 04 / Колісниченко Анна Віталіївна; М-во освіти і науки України, Нац. Дніпровський ун-т ім. Олеся Гончара. – Дніпро, 2017. – 174 с.
51. Колісниченко А. В. Першостихії як засіб гармонізації художнього простору поеми Гарта Крейна «Міст» / А. В. Колісниченко // Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. – Серія: Філологія, 2016 – Вип. 22. – С. 70-72.
52. Корабльова Н.С. Багатовимірність рольової реальності: ролі і маски – лик і личина / Надія Степанівна Корабльова- Харків: ХНУ, 2000.- 288с.
53. Коренева М.М. Литература XVIII в. Введение /М.М.Коренева // История литературы США. Т.І. Литература колониального периода и эпохи Войны за независимость XVII-XVIII в. – М.: Наследие, 1997. – С. 329-349.
54. Кременецькі компаративні студії : [науковий часопис / ред.: Чик Д.Ч., Пасічник О.В.]. -- 2016. -- Вип. VI. Т. I.-- С. 307-317.
55. КрючковаТ.Б. Языковая политикан реальность [Текст] /Т.Б. Крючкова // Вопросы филологии. — 2010. — №1 (34). — С. 30-39.
56. Кудашев И.С. Проектирование переводческих словарей специальной лексики / Игорь Сергеевич Кудашев. – Helsinki : Helsinki University, 2007. – 445 с. Вісник КНЛУ. Серія Філологія. Том 16. № 1. 2013.
57. Кун М. А. Легенди і міфи Стародавньої Греції / М. А. Кун. – К., 2013. – 229 с.
58. Куць О.М. Мовна політика в державотворчих процесах України : навч. посіб. / О.М. Куць. – Х. : ХНУ ім. В.Н. Карамзіна, 2004. – 275 с.
59. Ламур, Луис. Как был покорен Запад / Луис Ламур. [електронний ресурс]. – М.:Центрополиграф, 1994. - Режим доступу http://loveread.ec/view_global.php?id=6214

60. Логан Джек. Железный мустанг / Джек Логан [электронный ресурс]. – Режим доступа - <https://libking.ru/books/adv-/adv-western/439780-dzhek-logan-zheleznyu-mustang.html>
61. Лотман Ю. Театральный язык и живопись (К проблеме иконической риторики) / Ю.Лотман // Статьи по семиотике культуры и искусства. – Санкт-Петербург, Гуманитарное агентство «Академический проект», 2002. – 551 с.
62. Макмуртри Лэрри. Одинокый голубь / Лэрри Макмуртри. [электронный ресурс]. – Режим доступа <https://www.e-reading.club/book.php?book=99588>
63. Марчук Ю. Н. Действующие системы машинного перевода и автоматические словари / Ю. Н. Марчук // Машинный перевод и автоматизация информационных процессов : [сб. ст.]. – М. : Наука, 1979. – Вып. 3. – 70 с.
64. Маслова В. Когнитивная лингвистика: учеб. пособие / В.Маслова. – 3-е изд., перераб. и доп. – Минск: ТетраСистемс, 2008. – 272 с.
65. Медвідь Ф. Взаємозв'язок національної і релігійної ідеї в контексті релігійно-духовного життя України / Ф. Медвідь // Вісник УАДУ. – 2003. – № 1. – С. 364.
66. Мифы индейцев Южной и Северной Америки. [Электронный ресурс]. – Режим доступа: www.lib.ru
67. Михед Т.В. Пуриганська традиція і література Американського Ренесансу: 1830-1860 / Т.В.Михед. – К.: Знання України, 2006. – 344 с.
68. Морковкин В. В. Типология типологических словарей / В. В. Морковкин // *Vocabulum et vocabularium*. – Харьков : Изд-во Харьковского ун-та, 1994. – Вып. 1 – С. 13–23.
69. Москаленко А. А. Нарис історії української лексикографії / Артем Амвросійович Москаленко. – К. : Державне учбово-педагогічне в-во “Радянська школа”, 1961. – 164 с.
70. Нации и национализм / Б. Андерсон, О. Бауэр, М. Хрох и др; Пер с англ. и нем. Л. Е. Переяславцевой, М. С. Панина, М. Б. Гнедовского — М.: Практис, 2002. — 416 с.
71. О.Шостак Опозиція «Свій-Чужий» у сприйнятті національної ідентичності корінних жителів Північної Америки/ О.Г.Шостак// Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія. – 2017. -- №1 (25). – С.137-143.

72. Овсяннико-Куликовский Д. Н. Психология национальности / Д. Н. Овсяннико-Куликовский. – СПб., 1922. – 188 с
73. Огієнко І. Наука про рідномовні обов'язки. – Львів: “Фенікс”, 1995. – 46 с.
74. Ожегов С. И. Лексикология. Лексикография. Культура речи / Сергей Иванович Ожегов. – М. : Высшая школа, 1974. – 352 с.
75. Паламарчук Л. С. Українська радянська лексикографія / Леонід Сидорович Паламарчук. – К. : Наукова думка 1978. – 201 с.
76. Паунд Эзра. Стихотворения и избранные Santos / Эзра Паунд. – М.: СПб, 2003. – 887 с.
77. Пачковский Ю. Ціннісно-професійний контекст світоглядних орієнтацій студентської молоді (досвід українсько-польського соціологічного дослідження) / Ю. Пачковский // Український соціологічний журнал. – 2009. – № 1-2. – С. 79–94.
78. Полюга Л. Проблеми української лексикографії в освітанському процесі / Л. Полюга // Українська мова в освіті : [матеріали Всеукр. наук. конф. “Українська мова в освіті”]. – Івано-Франківськ : Плай, 2000. – С. 141–153.
79. Рибалко М.-М. Функціонування танго-дискурсу в сучасних англomовних фільмах / М.-М.Рибалко // Наукові записки. Серія «Філологічна». – Острог: Видавництво національного університету «Острозька академія». – Вип. 30. – 2012. – С. 309—312.
80. Роттердамський Еразм. Похвала глупоті. Домашні бесіди / Еразм Роттердамський. — К.: Основи, 1993. — 319 с.
81. Серякова І. Магія невербальної комунікації. Навч. посібник / І.Серякова. – К.: Вид. центр КНЛУ, 2004. – 95 с.
82. Сімонок, В. П. (2016). Запозичена лексика в українській мовній картині світу. Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Перекладознавство та міжкультурна комунікація, (2), 96-102.
83. Слово і час. – 2009. №11. – С. 68-74.
84. Сокурянская Л. Студенчество на пути к другому обществу: ценностный дискурс перехода / Л. Сокурянская : монографія. – Харьков : Харьковский национальный университет имени В. Н. Каразина, 2006. – 576 с.
85. Соломоник А. парадигма семиотики: Очерки по общей семиотике / А. Соломоник. – М.: Издательство ЛКИ, 2011. – 336 с.
86. Ставицька Л. Український жаргон: Словник. – К., 2005. – 496 с.

87. Стукалин Ю.В. «Первая энциклопедия Дикого Запада – от А до Z»: Яуза, Эксмо; Москва; 2014. – С. 259.
88. Тараненко О. О. Новий словник української мови (Концепція та принципи укладання словника) / Олександр Онисимович Тараненко. – К. : [б. в.]; Кам'янець-Подільський : [б. в.], 1996. – 172с.
89. Терентьев Ф. Самюэль Хантингтон. Кто мы? Вызовы американской идентич-
90. Терещенко К.В. Національна ідентичність як складова системи соціальної ідентичності особистості / К.В. Терещенко // Вісник післядипломної освіти. – 2010. – Вип. 1(2). – С. 392–399. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vpo_2010_1%282%29_47.
91. Ткаченко Є.В. Конституційно-правове регулювання мовних відносин: порівняльний аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : спец. 12.00.02 «Конституційне право; муніципальне право» / Є.В. Ткаченко. – Х., 2009. – 19 с.
92. Фишман Д. Сегодняшние споры между примордиалистами и конструктивистами : связь между языком и этничностью с точки зрения ученых и повседневной жизни / Джошуа Фишман // Логос. – № 4 (49). – 2005. – С. 132–140.
93. Фокс Норман. Злые земли / Норман Фокс. [электронный ресурс]. – Режим доступу <https://www.e-reading.club/book.php?book=60264>
94. Харицька С.В. Гендерні мовні маркери у лінгвістиці політичного дискурсу / С Харицька // Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах : зб. наук. праць. – К.: Університет «Україна», 2018. – Вип. 37. – С. 90–94.
95. Харченко Л. Міфотворчість як дієвий чинник суспільно-політичного життя / Л. Харченко // Вісник Львівського університету. – Серія «Філософські науки». – Вип.5. – Львів, 2003. – С. 199-207.
96. Хобсбаум, Э. Р. И. К. (2005). Все ли языки равны? Язык, культура и национальная идентичность. логос, (4), 49.
97. Чередник, Ю. (2010). Мовне планування як складова державної мовної політики: теоретико-методологічний аспект. Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/dums/2010_1/10cymtma.pdf.

98. Черкес Б.С. Національна ідентичність в архітектурі міста: Монографія/ Б.С.Черкес. – Львів: Видавництво Національного університету «Львівська політехніка», 2008. - 268с.
99. Шевченко О.В. Формування національної ідентичності як компонента Я-образу особистості / О.В. Шевченко // Соціально-психологічний вимір демократичних перетворень в Україні. – К., 2003. – С. 409–420.
100. Шерман Алекси. Коренные народы Черепашьего острова, [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <https://indigenous.jimdo.com>
101. Шостак О. «Иронический китч как способ выявления национальной идентичности» / О.Шостак //Revitalize Hotnot: Umeni a LiteraturaII. Ed. J.Dohnal. – Vrnо, 2015 – С.255-263.
102. Шостак О. «Опозиція «Свій – Чужий» у сприйнятті національної ідентичності корінних жителів Північної Америка/О.Шостак // Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Філософія. Культурологія: Збірник наукових праць. – Вип. 1 (25). – К.: НАУ, 2017. – С.137-143.
103. Шостак О. «Постмодерний кітч як шлях до вияву національної ідентичності у творчості Джералда Візенора» / О.Шостак //Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах. – Вип.34. – К.: 2016. – С.244-257.
104. Шостак О. Втілення ідеї всеєдності у романі «Сади в дюнах» Леслі Мармон Сілко/ О.Шостак// Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: зб.наук.праць. – К.: Університет «Україна», 2013. – Вип.28. – С.295-311.
105. Шостак О. Вчення про священне коло як шлях до подолання національного травматичного синдрому у творчості американських та канадських письменників індіанського походження/ О.Шостак// Сучасні літературознавчі студії. Літературний дискурс: транс культурні виміри: зб.наук.праць. – К.:Вид. центр КНЛУ,2015. – С.613-623.
106. Шостак О. Г. Життя як подолання больового синдрому у романах американських письменників корінного походження / О. Г. Шостак // Американські та британські студії: мовознавство, літературознавство, міжкультурна комунікація: Збірник наукових праць / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. Г. Шостак. – К.: Талком, 2016. – С. 74-84.

107. Шостак О. Г. Идеологема національної свідомості у творчості письменників індіанського походження / О. Г. Шостак // Літературознавчі студії. – Вип. 19, Ч. 2. – К., 2007 – С. 251-259
108. Шостак О. Гендерна ідентичність корінних жителів Північної Америки/ О.Шостак// Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Культурологія». Проблеми культурної ідентичності в ситуації сучасного діалогу культур: матеріали X міжнародної наукової конференції. (Острог, 18–19 травня 2017 року). – Острог : Видавництво Національного університету «Острозька академія», 2018. – Вип. 19. – С.34-51.
109. Шостак О. Кохання як імперський захват (на прикладі романів Н.Скотта Момадея «Дім створений із світанку» та «Трьохденний шлях» Джозефа Бойдена) / О.Шостак// Гуманітарна освіта в технічних вищих навчальних закладах: зб.наук.праць. – К.: Університет «Україна», 2015. – Вип.32. – С.201-217.
110. Шостак О.Г. Просторова ідентичність Черокі у романі Діани Глансі «Відштовхуючи ведмеда. Роман про стежину сліз» / О. Шостак/ Національна ідентичність в мові та культурі: зб. наук. праць / за заг. ред. А. Г. Гудманяна, О. Г. Шостак. – К. : Талком, 2018. – С.68–71.
111. Щерба Л. В. Опыт общей теории лексикографии / Лев Владимирович Щерба // Избранные работы по языкознанию и фонетике. – Л. : Наука, 1958. – 182 с.
112. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность / Лев Владимирович Щерба. – Л. : Наука, 1974. – 428 с.
113. Элиаде М. Аспекты мифа / М. Элиаде / [Перевод В. Большаков]. – М.: «Инвест ППП», 1995 – 236 с.
114. Altugan, A.S. (2015). The Relationship between Cultural Identity and Learning. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 186, p. 1159-1162. <https://doi.org/10.1016/j.sbspro.2015.04.161>
115. Broker, Ignatia. *Night Flying Woman. An Ojibway Narrative* / Ignatia Broker. – St.Paul: Borealis Books, 1983. – 135 p.
116. “How to become a producer in Hollywood?” (“Kak stat’ produserom v Gollivude: Vypusknitsa MGU Ol’ga Lesnova s uspekhom rabotaet v sviataia sviatykh amerikanskoj kinoindustrii), *Russkie v Amerike*, выпуск 3, 2016, pp. 62-65.
117. Alexie Sherman. *The Toughest Indian in the World*. Grove Press, 2000.

118. Alexie Sherman "Smoke Signals" A Screenplay/ Sherman Alexie. – New York: Hyperion, 1998. – 179 p.
119. Alexie Sherman "The Lone Ranger and Tonto FistFight in heaven"/Sherman Alexie. – New York: Harper Perennial, 1994. – 223 p.
120. Alexie Sherman. Interview "The Gardian"/ [Электронный ресурс]. – Режим доступа:
121. Ammon U. Language conflicts in the European Union [Text] / U. Ammon // International Journal of Applied Linguistics. — 2006. — Vol. 16. — No. 3. — P.319-338.
122. Bakmand B. National language planning, why (not)? / B.Bakmand // Intercultural Communication. Berlin / New-York : Mouton de Gruyter, 2000 – April. – issue 3. – P.404 – 1 634. – Access mode : www.immi.se/intercultural.
123. Barbour S. Language and Nationalism in Europe. Oxford University Press, 2000. P. 83. Burke P. // URL: <http://terrain.revues.org/3142> (дата обращения: 10.02.2012).
124. Belin, Esther G. From the Belly of My Beauty. University of Arizona Press, 1999.
125. Bercovitch, S. Preface / Sacvan Bercovitch // Reconstructing American Literary History / Ed. S. Bercovitch. – Cambridge, Mass.: Harvard Univ. Press, 1986. – P.VII-X.
126. Bercovitch, S. The Problem of Ideology in American Literary History / Sacvan Bercovitch // New Literary History. – # 12, 1986. – P. 635-664.
127. Bercovitch, S. The Rites of Assent: Transformations in the Symbolic Construction of America / Sacvan Bercovitch. – N.Y. & L.: Routledge, 1993. – 432 p.
128. Bland, Jared. Joseph Boyden Tackles Native Torture, Colonial Amnesia and Ongoing Racism [Электронный ресурс]:// The Globe and Mail , 26 March, 2017 Режим доступа: <https://www.theglobeandmail.com/arts/books-and-media/joseph-boyden-tackles-native-torture-colonial-amnesia-and-ongoing-racism/article14308176/>
129. Boyden, Joseph. The Orenda. – Toronto: Penguin, 2014. – 490 p.
130. Bruyneel, Kevin. The Third Space of Sovereignty. The Postcolonial Politics of U.S.-Indigenous Relations. – Minneapolis-London: University of Minnesota Press, 2007. – 319p.

131. Burstyn D. Amerykantsy: Natsyonal'nyj opyt: Per. s anhl. Avt. posleslov. Shestakov V.P.; Komment. Baldytsyna P.V. – M.: Yzd. hruppa «Prohress» - «Lytera», 1993. – 624s.
132. Chovancova K. Tolérance (des différences), purisme et politique linguistique en Slovaquie et en France // URL: http://www.sens-public.org/IMG/pdf/SensPublic_DossierEurope_MZazrivcova.pdf (дата об-ращення: 02.02.2012).
133. Collins dictionary (n.d). Retrieved from <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english/success>
134. Crane H. Complete Poems and Selected Letters and Prose of Hart Crane / Hart Crane. – New York: Garden City, 1966. – xvii, 302 p.
135. Crane H. The collected poems of Hart Crane. / Hart Crane // Edited with an introduction by Waldo Frank. – New York: Liveright publishing corporation, 1933. – xxxiv, 179 p., ill.
136. D’Haen, Th. How Many Canons Do We Need? World Literature, National Literature, European Literature / Theo D’Haen // The Canonical Debate Today: Crossing Disciplinary and Cultural Boundaries / Ed. by L.Papadima, D. Damrosch, T. D’Haen. – Amsterdam, N.Y. : Rodopi, 2011. – P.19 - 37.
137. De Swaan A. The language predicament of the EU since the enlargements // Sociolinguistica. 2007, № 21.
138. Elliott, E. Those Irrepressible Puritans: Canon War Survivors / Emory Elliott // Пуританська традиція в літературі США. – К.: Інститут літератури ім. Т.Г.Шевченка НАН України, 2004. – С. 17-35.
139. Emerson, Gloria. At the Hem of the Lowest Clouds: Meditations on Navajo Landscapes. School of American Research Press, 2003.
140. Encyclopedia of Contemporary Literary Theory. Approaches, Scholars, Terms / gen. ed. Irena Makaryk. – Toronto: University of Toronto Press, 1994. – 656 p.
141. Erman Akilli – Federico Donelli, “Reinvention of Turkish Foreign Policy in Latin America: The Cuba Case”, Insight Turkey, Vol. 18, No. 2, (Ankara: SETA, 2016), pp. 161-181.
142. Erman AKILLI, (ed.) Türkiye’de ve Dünyada Dış Yardımlar, Nobel Yayınları, 1st Edition, Ankara, Turkey, 2016. (a)
143. Erman AKILLI, Türkiye’de Devlet Kimliği ve Dış Politika, Nobel Yayınları, 2nd Edition, Ankara, Turkey, 2016. (b)
144. Foran, Charles. Joseph Boyden mines Canada’s bloody past for surprising spirituality Racism [Електронний ресурс] :// The Globe and

Mail , 26 March, 2017 Режим доступа:
<https://www.theglobeandmail.com/arts/books-and-media/book-reviews/joseph-boyden-mines-canadas-bloody-past-for-surprising-spirituality/article14169831/>

145. Gomez, Adrian. "Daughter's Documentary Celebrates Momaday's Life."

The Albuquerque Journal. "Life in New Mexico." Sunday October 15, 2017. 5

Momaday, N. Scott. *Again the Far Morning: New and Selected Poems*. Albuquerque: University of New Mexico Press, 2011.

In the Bear's House. N.Y. : St. Martin's Griffin, 1999.

The Man Made of Words: Essays, Stories, Passages. N.Y. : St. Martin's Griffin, 1997.

146. Momaday, N. Scott and Yuri Vaella *Meditations After the Bear Feast: The Poetic Dialogues of N. Scott Momaday and Yuri Vaella*. Alexander Vaschenko and Claude Clayton Smith, eds. Brunswick, Maine: Shanti Arts Publishing, 2016.

147. Gordon, Andrea. *Joseph Boyden on The Orenda, His Latest Giller-Nominated Novel* [Электронный ресурс] :// Toronto Star, 17 Sept. 2013

Режим доступа:
http://www.thestar.com/entertainment/books/2013/09/17/joseph_boyden_on_the_orenda_his_latest_gillernominated_novel_interview.html.

(accessed June 17, 2017).

148. Hammer L. *Hart Crane and Allen Tate: Janus-Faced Modernism / Langdon Hammer*. – Princeton: Princeton University Press, 1993. – xviii, 277 p.

149. Huntington, S. (1996). *The Clash of Civilizations and the Remaking of World Order*. – New York: Simon and Schuster.

150. Inderjeet Parmar and Michael Cox (ed.), *Soft power and US Foreign Policy. Theoretical, historical and contemporary perspectives* (London/New York: Routledge, 2010).

151. Irwin J. *Hart Crane`s Poetry: «Appollinaire lived in Paris, I live in Cleveland, Ohio» / John Irwin*. – Baltimore: Johns Hopkins University Press, 2011. – xiv, 424 p., ill.

152. Iverson, Peter, ed. "For Our Navajo People:" *Diné Letters, Speeches & Petitions 1900 – 1960*. University of New Mexico Press, 2002.

153. Javadi, A. & Javadi, M. (2008) National identity and globalization. A survey among undergraduate students in Islamabad and Gilanegharb cities (Iran). *Informacijos Mokslai*, p. 112-120. Retrieved from <http://www.zurnalai.vu.lt/informacijos-mokslai/article/viewFile/3379/2447>.
154. Joseph J. E. Identity and Language / J. E. Joseph // *Encyclopedia of Language and Linguistics*, 2nd ed., ed. by Keith Brown. – Vol. 5. Oxford : Elsevier, 2006. – P. 486–492.
155. Joseph Nye Jr and John D. Donahue (ed.), *Governance in a Globalizing World* (Washington: Brookings Institution Press, 2000).
156. Joseph Nye Jr, “Public Diplomacy and Soft Power”, *Annals of the American Academy of Political and Social Science*, Vol. 616 (2008b).
157. Joseph Nye Jr, *Bound to Lead: The Changing Nature of American Power* (New York: Basic Books, 1990)
158. Joseph Nye Jr, *Soft power: The Means to Success in World Politics* (New York: Public Affairs, 2004).
159. Joseph Nye Jr, *The Powers to Lead* (Oxford: Oxford University Press, 2008a).
160. Kawano, Kenji. *Warriors: Navajo Code Talkers*. Northland Publishing, 1990.
161. Kellough, R.D., & Kellough, N.G. (2008). *Teaching young adolescents: Methods and resources for middle grades teaching* (5th ed.). Upper Saddle River, NJ: Pearson Merrill Prentice Hall.
162. Kent, Kate Peck. *Navajo Weaving: Three Centuries of Change*. School of American Research, 1985.
163. King, Haysn. “The Orenda” Faces Tough Criticism from First Nations Scholars” [Електронний ресурс] :// CBC News, 7 Mar.2014
Режим доступа: <http://www.cbc.ca/news/aboriginal/the-orenda-faces-tough-criticism-from-first-nations-scholar-1.2562786>. (accessed June 17, 2017).
164. Kocot Monika “The games with kitsch in the works of Sherman Alexie and Tomas King” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.cambridgescholars.com/download/sample/61815>
165. Korzewski, M. (2005). O tolerancji w społeczeństwie i prawie holenderskim [About the Tolerance among Society and Dutch law]. – Krakow: Zakład Wydawniczy “NOMOS”.
166. Lair, M. *Redcoat Theater: Negotiating Identity in Occupied Philadelphia, 1777-1778* /Meredith Lair // William Pencak (ed)

- Pennsylvania's Revolution. – University Park: Pennsylvania State UP, 2010. – P. 192-210.
167. Larkin, E. What is a Loyalist? The American Revolution as Civil War / Edward Larkin // *Common-Place*. 2007. V. 8. № 1. Электронне джерело. Режим доступу: URL: <http://www.common-place.org/vol-08/no-01/larkin>. Загол. з екрану.
168. Larson C. *American Indian Fiction*. Albuquerque: Univ. of New Mexico Press, 1978.
169. Lauter, P. *From Walden Pond to Jurassic Park: Activism, Culture, and American Studies* / Paul Lauter. – Durham & L.: Duke Univ. Press, 2001. – 304 p.
170. Lauter, P. Introduction / Paul Lauter // *Heath Anthology of American Literature* / Ed. Paul Lauter. – Lexington, Mass.: D.C.Heath & Co, 1990. – P. XXXV – XLVIII.
171. Lauter, P. Preface / Paul Lauter // *Heath Anthology of American Literature* / Ed. P.Lauter. – 4th ed. – Boston-N.Y.: Houghton-Mifflin, 2002. – P.XXV-XLIII.
172. Lee, Lloyd L., ed. *Diné Perspectives: Revitalizing and Reclaiming Navajo Thought*.
173. Levine, L. *The Opening of the American Mind: Canons, Culture, and History* / Lawrence Levine. – Boston: Beacon Press, 1996. – 240 p.
174. Lewis R. *The poetry of Hart Crane. A Critical study* / Richard Lewis. – Princeton: Princeton University Press, 1967. – xiii, 426 p.
175. Mather, Christine. *Native America: Arts, Traditions, and Celebrations*. Clarkson Potter/Publishers, 1990.
176. Matthiessen, F.O. *American Renaissance: Art and Expression in the Age of Emerson and Whitman*/ F.O. Matthiessen // N.Y.: Oxford UP, 1941; rpr. 1969. – 720 p.
177. Max Weber, *The Theory of Social and Economic Organization* (Glencoe: The Free Press, 1967), trans. by A. M. Henderson and Talcott Parsons.
178. McNulty D. *A Study of the Influence Affecting Hart Crane/ Dorothy McNaulty*. – Chicago: Loyola University Press, 1944. – 92 p.
179. Messmer, M. *Reading National American Historiography Internationally/ Marietta Messmer* // *Comparative Literature*. – № 52:3. – 2000. – P.193-213.
180. Millett, K. *Sexual Politics* / K. Millett. – Garden City, NY: Doubleday Press, 1970. – 397p.

181. Modiano, M. A new variety of English [Текст] / Marko Modiano // English Today. – 2001. – No 68. – pp. 13–16.
182. Modiano, M. Euro-Englishes [Текст] / Marko Modiano // Kachru, Braj B., Yamuna Kachru, Cecil L. Nelson, eds. The Handbook of World Englishes. (Blackwell Handbooks in Linguistics). – Oxford: Blackwell, 2009. – pp. 223–239.
183. Momaday, N.Scott. The House Made of Dawn :[novel] / N. Scott Momadey. – N.Y.: Harper&Row, 1968. – 212 p.
184. Morris, Irvin. From the Glittering World: A Navajo Story. University of Oklahoma Press, 1997.
185. Öktem, K. 2012. “Projecting Power: Non-Conventional Policy Actors in Turkey’s International Relations.” In Another Empire? A Decade of Turkey’s Foreign Policy Under the Justice and Development Party, edited by Kerem Öktem, Ayse Kadioglu, and Mehmet Karli, 86-87. Istanbul: Istanbul Bilgi Universitesi Yayinlari.
186. Philip Seib (ed.), Toward a New Public Diplomacy (New York: Palgrave MacMillan, 2009).
187. Renan, Ernst “Qu’est-ce qu’une nation?” In Nationalism. Ed. By John Hutchinson and Anthony D.Smith. – Oxford: Oxford University Press. – P.17-19.
188. Rex J. Ethnic Minorities in the Modern Nation State: Working Papers in the Theory of Multiculturalism and Political Integration. - N.Y.: Palgrave, 1996.
189. Richard C. Snyder, Burton Sapin, Valerie Hudson and H. W. Bruck, Foreign Policy Decision-Making, Revisited, New York, Palgrave Macmillan, 2003.
190. Richardson, Gladwell. Navajo Trader. University of Arizona Press, 1986.
191. Robert Dahl, “Power”, International Encyclopedia of the Social Sciences - Vol. 12 (New York: Collier-Macmillan, 1968).
192. Saint Katheri and Native American Catholics [Электронный ресурс] :// PBS. Religiln and Ethnic Newsweekly, Nov.15, 2015 Режим доступа:
<http://www.pbs.org/wnet/religionandethics/2015/11/13/november-13-2015-saint-kateri-and-native-american-catholics/27910/> (accessed Jan 15, 2018).

193. Silko, Leslie Marmon Gardens in the Dunes/Leslie Marmon Silko. - Scribner Paperback Fiction Published by Simon and Schuster, 1999. – 480 p.
194. Silko, Leslie Marmon. Almanac of the Dead :[novel] / Leslie Marmon Silko. – N.Y.: Simon and Schuster, 1991. – 763p.
195. Smith, A.D. (2004). History and National Destiny: Responses and Clarifications. Nations and Nationalism, 10 (1/2), p. 195-209. <https://doi.org/10.1111/j.1354-5078.2004.00163.x>
196. Smoke Signals. Dir. Chris Eyre. Miramax Films, 1998. / Smoke Signals. Dir. Chris Eyre. Miramax Films, 1998.
197. Spears M. Hart Crane / Monroe Spears. – Minnesota: University of Minnesota, 1965. – 48 p.
198. Stukalyn Yu.V. «Pervaia entsyklopedyia Dykoho Zapada – ot A do Z»: Yauza, Eksmo; Moskva; 2014. – S. 259.
199. Tapahnso, Luci. Sáanii Dahataal: The Women are Singing. Poems and Stories. University of Arizona Press, 1993.
200. Tapahnso, Luci. “For More than 100 Years, the U.S. Forced Navajo Students into Western Schools. The Damage is Still Felt Today.” Smithsonian Magazine, July 2016.
201. Tarik Oğuzlu, ”Soft power in Turkish foreign policy”, Australian Journal of International Affairs, Vol. 61, No. 1 (2007).
202. Tate A. Reactionary Essays on Poetry and Ideas / Allen Tate. – New York: Scribner`s, 1936. – xii p., 2 I., 3-240 p.
203. The Columbia Literary History of the United States. – N.Y.: Columbia Univ. Press, 1988. – 1263 p.
204. ТІКА, “Україна. Проекти та заходи”. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.tika.gov.tr/upload/2015/Prestij%20Eserler/Ukrayna-kitapcik.pdf> (дата звернення 30.06.2018).
205. ІКА, Türkiye Kalkınma Yardımları Raporu 2016, (accessed) 05.01.2018, <http://www.tika.gov.tr/upload/2017/YAYINLAR/Faaliyet%20Raporlar%20C4%B1/2016/T%C3%BCrkiye%20Kalk%C4%B1nma%20Yard%C4%B1mlar%C4%B1%20Raporu%202016.pdf>
206. Vaschenko A.V. Frontyr / A.V. Vaschenko // Ystoriya lyteratury SSHa / [Red. kol. Ya.N. Zasurskyj, M.M. Koreneva, E.A. Stetsenko]. – М. : «Nasledye», 1999. – Том II : Lyteratura epokhy romantyzma / [Red. kol. 2-ho toma :A.M. Zverev, M.V. Tlostanova]. – S. 349–375.

207. Walter Carlsnaes, Thomas Risse and Beth A. Simmons (ed.), Handbook of International Relations (Los Angeles/London: SAGE, 2013),
208. Weyhing, Richard. Joseph Boyden. The Orenda // Studies in American Indian Literatures. – 2015. - Vol.27. No2 (Summer). – P.102-105.
209. Wheeler, Jordan. Brothers in Arms : [3 novellas] /. Jordan Wheeler – Winnipeg, Manitoba: Pemmican Publications, Inc.,1989. – 223p.
210. Woodard, Charles L. Ancestral Voice: Conversations with N. Scott Momaday.
Lincoln: University of Nebraska Press, 1989.